

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 434/2016-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. júna 2016 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Felixom Neupauerom, Dvořákovo nábrežie 8/A, Bratislava, pre namietané porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 11 C 198/2013 z 2. februára 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED]
[REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. apríla 2016 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základného práva

na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 11 C 198/2013 z 2. februára 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní pred všeobecnými súdmi uložil okresný súd sťažovateľke na návrh odporcu napadnutým uznesením povinnosť zložiť preddavok na trovy konania podľa ustanovenia § 141a zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“).

Návrh odporcu na zloženie preddavku na trovy konania nebol sťažovateľke doručený.

Okresný súd pred vydaním napadnutého uznesenia výzvami z 25. augusta 2014 a 23. januára 2015 zisťoval predpoklady na oslobodenie sťažovateľky od súdnych poplatkov.

Sťažovateľka preddavok na trovy konania v lehote ustanovenej v napadnutom uznesení uhradila na príslušný bankový účet, v dôsledku čoho nedošlo k jeho zastaveniu.

Sťažovateľka je však toho názoru, že „... *povinnosťou Okresného súdu Bratislava I bolo doručiť Návrh Odporcu Sťažovateľovi, a to ešte pred vydaním Uznesenia o zložení preddavku*“, a postup okresného súdu považuje za porušenie práva na spravodlivý proces. Sťažovateľka je zároveň toho názoru, že „... *neústavný postup Okresného súdu Bratislava I pri vydávaní Uznesenia o zložení preddavku bol zároveň aj dôsledkom legislatívnej úpravy inštitútu preddavkov na trovy konania zakotvenej v ustanovení § 141a OSP, ktorá podľa názoru Sťažovateľa nesie výrazné fragmenty rozporu s princípmi proporcionality, rovnosti účastníkov konania, rovnosti zbraní a materiálneho právneho štátu*“. V ostatnej časti sťažnosti zdôvodňuje nesúlad ustanovenia § 141a OSP s ústavou a uvádza judikatúru

podporujúcu jej tvrdenia. V súvislosti s prezentovaným názorom sťažovateľka poukazuje aj na skutočnosť, že ústavnosť ustanovenia § 141a OSP bola napadnutá návrhom generálneho prokurátora Slovenskej republiky a návrhom Okresného súdu Košice II a obe veci boli uznesením ústavného súdu spojené na ďalšie konanie, ktoré je vedené pod sp. zn. PL. ÚS 30/2015.

Na základe uvedeného sťažovateľka v petite sťažnosti žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že uznesením okresného súdu sp. zn. 11 C 198/2013 z 2. februára 2016 bolo porušené jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, právo podľa čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby napadnuté uznesenie zrušil, vec vrátil Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie a aby sťažovateľke priznal náhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti

navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (mutatis mutandis II. ÚS 71/97).

Sťažovateľka namieta porušenie práva na súdnu ochranu vydaním napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o uložení povinnosti zložiť preddavok na trovy konania podľa § 141a OSP, nedoručenie návrhu na vydanie napadnutého uznesenia sťažovateľke a nesúlad § 141a OSP s ústavou.

Podľa § 141a ods. 1 OSP navrhovateľovi, u ktorého nie sú splnené predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 v celom rozsahu a ktorý uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy prevyšujúcej 400-násobok životného minima pre jednu

plnoletú fyzickú osobu, súd na návrh odporcu uloží, aby v lehote nie dlhšej ako 60 dní zložil preddavok na trovy konania. Na zloženie preddavku podľa prvej vety vyzve súd súčasne s uložením povinnosti navrhovateľovi v rovnakej lehote aj odporcu. Povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemá účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní. Ak navrhovateľ preddavok na trovy konania v určenej lehote nezloží a odporca, ktorý má povinnosť preddavok zložiť, ho zložil, alebo odporcom je účastník, ktorého majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu o konkurznom konaní, súd konanie v lehote 15 dní od uplynutia lehoty na zloženie preddavku na trovy konania zastaví.

Z citovaného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku jednoznačne vyplýva, že ak sťažovateľka povinnosť uloženú okresným súdom v podobe zloženia preddavku nesplní, pričom odporca na základe splnenia zákonných podmienok nie je takou povinnosťou viazaný, okresný súd v zákonnej lehote konanie zastaví. To znamená, že právnym dôsledkom nespĺnenia povinnosti sťažovateľky je skončenie konania pre nesplnenie jej procesnej povinnosti (napr. III. ÚS 440/2013, I. ÚS 520/2015).

Podľa názoru ústavného súdu je v posudzovanom prípade zrejmé, že napadnutým uznesením okresného súdu k neprípustnému zásahu do označených práv sťažovateľky dôjsť nemohlo. Samotné vydanie napadnutého uznesenia, ale ani nadobudnutie právoplatnosti tohto uznesenia nemá totiž bez ďalšieho za následok stratu prístupu k súdu pre sťažovateľku. K takýmto dôsledkom by totiž mohlo dôjsť až prípadným vydaním uznesenia o zastavení konania v zmysle § 141a ods. 1 poslednej vety OSP (obdobne pozri napr. II. ÚS 129/2012, I. ÚS 196/2013).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh ústavný súd zistil, že napadnuté konanie nebolo pre nezloženie preddavku zastavené.

Na rozdiel od uznesenia o povinnosti zložiť preddavok v zmysle § 141a ods. 1 poslednej vety OSP proti uzneseniu o zastavení konania je prípustné odvolanie a vo vzťahu voči prípadnému nepriaznivému potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu prichádza

do úvahy aj podanie dovolania, a to s prihliadnutím na dôvod uvedený § 237 písm. f) OSP. V rámci odvolacieho konania, ako aj v rámci dovolacieho konania proti prípadnému potvrdzujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu o zastavení konania bude mať sťažovateľka možnosť uplatňovať všetky tie zásadné námietky, ktoré sú obsahom sťažnosti podanej ústavnému súdu. Všeobecné súdy preto v takomto prípade budú mať možnosť skúmať, či prípadné zastavenie konania pre nezaplatenie preddavku na trovy konania je v danom prípade zlučiteľné s tými právami, porušenie ktorých sťažovateľka touto sťažnosťou namieta (napr. IV. ÚS 278/2013, III. ÚS 440/2013, I. ÚS 520/2015).

Za týchto okolností ústavný súd považuje podanie sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy za predčasné, keďže sťažovateľka bude mať v ďalšom priebehu napadnutého konania vedeného okresným súdom k dispozícii účinné právne prostriedky na ochranu svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Obdobne pokiaľ sťažovateľka namieta, že okresný súd jej nedoručil návrh odporcu na zloženie preddavku, ústavný súd zastáva názor, že namietaný postup okresného súdu nemal pre sťažovateľku za následok stratu prístupu k súdu. Ad absurdum sama sťažovateľka tvrdí, že k zastaveniu konania nedošlo. Z toho dôvodu je ústavný súd názoru, že sťažovateľka môže postup okresného súdu namietat' v priebehu konania, resp. v odvolacom (prípadne dovolacom) konaní po rozhodnutí, ktorým bude vec skončená.

Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť sťažovateľky pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde odmietol ako neprípustnú.

K námietke sťažovateľky o neústavnosti zákonnej úpravy § 141a OSP považuje ústavný súd za potrebné poukázať, že nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 30/2015 z 11. mája 2016 bol vyslovený nesúlady ustanovenia § 141a OSP s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy (ďalej len „nález o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015“).

Podľa § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Podľa § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde ostatné právoplatné rozhodnutia vydané v civilnom procese alebo správnom konaní na základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, zostávajú nedotknuté; povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať.

Textácia § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde explicitne rieši sťažovateľkinu situáciu. Pretože okresný súd napadnutým uznesením uložil sťažovateľke povinnosť zložiť preddavok na trovy konania v civilnom procese a napadnuté uznesenie je právoplatné, v zmysle *verba legalia* ostáva napadnuté uznesenie účinkami nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 nedotknuté.

Nad rámec veci je potrebné uviesť, že ústavný súd v období pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 vo svojich rozhodnutiach už opakovane konštatoval, že základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní (II. ÚS 122/05, III. 591/2013). Podľa judikovaného názoru ústavného súdu „o ústavne významnej neprimeranosti pri právno-aplikačnej činnosti možno uvažovať len vtedy, ak aplikovaná právna norma dáva konajúcemu orgánu verejnej moci priestor na úvahu pri skúmaní splnenia podmienok hypotézy, dispozície alebo sankcie. Naopak, ak konajúci orgán verejnej moci nemá právnou normou vytvorený žiaden diskrečný priestor a pri zistení splnenia podmienok jej hypotézy je povinný vyvodit' jediný možný právny následok, potom možno hovoriť už len o neproporcionalite právnej úpravy tvoriacej právny základ na konanie orgánu verejnej moci, a nie o neproporcionalite aplikácie práva“ (uznesenie z 20. novembra 2012 vo veci sp. zn. III. ÚS 575/2012

uverejnené v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 80/2012).

V konaní o sťažnosti fyzickej osoby podľa čl. 127 ods. 1 ústavy senát ústavného súdu nie je oprávnený preskúmať súlad právnych predpisov s ústavou, pretože takýto prieskum je vyhradený plénu ústavného súdu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy. Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že účel konania o súlade právnych predpisov nemožno dosiahnuť v inom type konania (napr. III. ÚS 18/02, III. ÚS 244/04, IV. ÚS 54/08). Argumentácia sťažovateľky v jej prípade je preto nedôvodná.

Z uvedeného dôvodu bola námietka neústavnosti úpravy § 141 OSP posúdená ako zjavne neopodstatnená.

K celej veci je potrebné dodať, že ústavný súd vníma aj skoršie vydané zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 1/06 (ďalej len „zjednocujúce stanovisko“), podľa ktorého hmotnoprávne účinky nálezu ústavného súdu č. k. PL. ÚS 38/03-89 zo 17. mája 2004 o nesúlade § 38 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení zákona č. 138/2003 Z. z. (ďalej len „zákon o zdravotnom poistení“) s čl. 20 ods. 1 druhou vetou v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy uverejneného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pred právoplatným skončením konania pred všeobecným súdom, v ktorom sa má aplikovať § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení, nastávajú pre všetkých účastníkov tohto konania ex tunc.

Od zjednocujúceho stanoviska sa ústavný súd odchýlil z týchto dôvodov:

V období pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 bolo v konaniach pred ústavným súdom predmetom posúdenia viacero totožných, resp. obdobných sťažností (napr. III. ÚS 277/2014, III. ÚS 272/2014, III. ÚS 440/2013, II. ÚS 366/2016, I. ÚS 520/2012), pričom tieto boli vo výsledku pri predbežnom prerokovaní odmietané

z dôvodov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde (najmä z dôvodu neprípustnosti alebo zjavnej neopodstatnenosti v závislosti od koncepcie námietok porušenia ústavy).

In medias res (i) námietky neproporcionality aplikácie práva považoval ústavný súd pri odmietaní sťažností za zjavne neopodstatnené, pretože platná a účinná právna úprava iný postup všeobecným súdom neumožňovala (*verba legalia* § 141a OSP), alebo za neprípustné (v prípade, ak bolo v konaní pred všeobecným súdom namietané len procesné rozhodnutie, keďže tu bola daná možnosť brániť sa v odvolacom konaní po rozhodnutí o zastavení konania) a (ii) námietky neústavnosti právnej úpravy typovo za zjavne neopodstatnené pre ich posúdenie v konaní o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb, keďže takýto prieskum považoval ústavný súd za vyhradený plénu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy (konanie o súlade právnych predpisov). V súvislosti s uvedeným bodom (ii) ústavný súd viackrát prízvukoval, že účel konania o súlade právnych predpisov nemožno dosiahnuť v inom type konania (napr. III. ÚS 18/02, III. ÚS 244/04, IV. ÚS 54/08).

Navyše, ako to vyplýva z posudzovania námietok neústavnosti § 141a OSP v konaní o individuálnych sťažnostiach ako zjavne neopodstatnených, ústavný súd v týchto prípadoch presadzuje vo svojich rozhodnutiach (iii) prezumpciu ústavnosti právnych predpisov (do vyslovenia opačného rozhodnutia). Vyabstrahovaný záver implicitne podporuje koncepciu odmietania námietok neústavnosti právnej úpravy § 141a OSP v konaní o individuálnych sťažnostiach z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti (zjednodušene povedané, kým nie je vyslovený nesúlاد namietanej zákonnej úpravy s ústavou, je námietka neproporcionality takej zákonnej úpravy zjavne neopodstatnená, lebo text zákona je taký, aký je).

Z princípu právnej istoty ako základného princípu právneho štátu vyplývajú legitímne očakávania vo vzťahu k rozhodovacej činnosti orgánov verejnej moci. Z tohto pohľadu ústavný súd pri posudzovaní sťažností v obdobných veciach ustálil svoj už uvedený postoj.

Teda, čo sa týka preskúmvanej veci, ústavný súd v čase pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 svoje rozhodnutia týkajúce sa posúdenia § 141a OSP opieral o (i) prezumpciu súladu napádaného § 141 OSP s ústavou, (ii) o zjavnú neopodstatnenosť námietok neproporcionality aplikácie § 141 OSP a (iii) o neprípustnosť preskúmvania procesného rozhodnutia, v ktorom došlo k aplikácii § 141 OSP (proti ktorému bola daná možnosť brániť sa v odvolacom konaní po rozhodnutí o zastavení konania).

Summa summarum ústavný súd v uvedených konaniach *de facto* nepripustil existenciu excesu vyžadujúcu jeho korekciu a zákon (o ústavnom súde) *per se* korekciu právoplatného rozhodnutia v civilnom procese považuje (z hľadiska zachovania právnej istoty) za nežiaducu. Z uvedeného dôvodu sa na prvý pohľad javí byť iracionálnym taký záver, podľa ktorého by sa konanie pred ústavným súdom začaté ale neskončené pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 aj s ohľadom na požiadavku § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorá je v súlade s požiadavkou na výklad zachovávaní nastoleného stavu právnej istoty, mali rozhodnúť mimo rámca dosiaľ nastolenej rozhodovacej línie. Účinky nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 platia v posudzovanom prípade *ex nunc*.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku už pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (zrušenie napadnutého rozhodnutia, vrátenie veci na ďalšie konanie, priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júna 2016